Вісник ХНТУСГ

30' 2004

Ринкова трансформація економіки АПК

м. Харків

Сканировано с CamScanner

Міністерство аграрної політики України

Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. Петра Василенка

Економічні науки

РИНКОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІКИ АПК

Рішенням президії ВАК від 15.12.2004 року Вісник ХНТУСГ, починаючи з вип. 25 (січень 2004 р.), включений до Переліку фахових видань з економічних наук.

Випуск 30

Харків – 2004

Сканировано с CamScanner

УДК 346.54:338.432
ББК 65.32-18
В 53

Вісник Харк. нац. техн. ун-ту сільського господарства: *Економічні науки*. РИНКОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІКИ АПК. Випуск 30. — Х.: ХНТУСГ, 2004 р. — 376 с.

Рекомендовано до друку Вченою радою Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. Петра Василенка. Протокол № 1 від 14.10.2004 р.

Редакційна колегія: *Мазоренко Д.І.*, чл.-кор. УААН, к.т.н., проф. (відповідальний редактор); *Амбросов В.Я.*, чл..-кор. УААН, д.е.н., проф.; *Амосов О.Ю.*, д.е.н., проф.; *Антоненко Л.А.*, д.е.н., проф.; *Белебеха І.О.*, д.е.н., проф.; *Богомолов О.В.*, к.т.н., доц.; *Войтов В.А.*, д.т.н., проф.; *Завгородній О.І.*, д.т.н., проф.; *Заїка П.М.*, академік УААН, д.т.н., проф. (заступник відповідального редактора); *Іванов М.І.*, д.т.н., проф.; *Краснобаєв В.А.*, д.т.н., проф.; *Лєбєдєв А.Т.*, д.т.н., проф.; *Мазнєв Г.Є.*, к.т.н., проф.; *Манчинський Ю.О.*, д.т.н., проф.; *Мірошник О.В.*, к.т.н., доц.; *Науменко О.А.*, к.т.н., проф.; *Пастухов В.І.*, к.т.н., доц.; *Перцевий Ф.В.*, д.т.н., проф.; *Праховник А.В.*, д.т.н., проф.; *Рижков В.Г.*, д.е.н., проф.; *Савченко П.І.*, д.т.н., проф.; *Сандомирський М.Г.*, к.т.н., проф.; *Сахаревіч В.Д.*, д.т.н., проф.; *Сичов І.П.*, д.т.н., проф.; *Сідашенко О.І.*, к.т.н., проф.; *Скобло Т.С.*, д.т.н., проф.; *Солошенко О.В.*, к.с.-г.н., проф.; *Тіщенко Л.М.*, к.т.н., проф.; *Турченко М.М.*, к.е.н., проф.; *Фурман І.О.*, д.т.н., проф.; *Черенков О.Д.*, д.т.н., проф.; *Черепньов А.С.*, д.т.н., проф.; *Шинкаренко В.Г.*, д.е.н., проф.

Редакційна колегія випуску *Амбросов В.Я.*, чл..-кор. УААН, д.е.н., проф. (відповідальний редактор), *Амосов О.Ю.*, д.е.н., проф.; *Антоненко Л.А.*, д.е.н., проф.; *Белебеха І.О.*, д.е.н., проф.; *Рижков В.Г.*, д.е.н., проф. (заступник відповідального редактора); *Мазнєв Г.Є.*, к.т.н., проф. (відповідальний секретар); *Турченко М.М.*, к.е.н., проф.; *Шинкаренко В.Г.*, д.е.н., проф.

Адреса редакції:
61002, м. Харків, вул. Артема, 44, тел. 716-41-68, 716-41-54

***Засновник* - Харківський національний технічний університет сільського господарства**

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 8315 від 16.01.2004 р.

© Харківський національний технічний університет сільського господарства, 2004

Сканировано с CamScanner

7. Киселёв С., Серова Е. Земельные отношения и собственность // Вестник сельскохозяйственной науки. – 1990. - №9. – с. 10-16.
8. Головатюк М. Формування системи земельних відносин в Україні на сучасному етапі // Економіка АПК. – 2003. - №1. – с. 43-48.
9. Юрченко А. Економіко-правове забезпечення розвитку земельних відносин у ринковому економічному середовищу // Економіка АПК. – 2003. - №4. – с. 28-31.
10. Земельний кодекс України // Відомості Верховної Ради України, 1992 р., №25.
11. Статистичний щорічник „Сільське господарство України" за 2002 рік // Державний комітет статистики України. – К., 2003.
12. Земельний кодекс України // Офіційний вісник України. – 2001. - №46.

УДК 631.164 (569.4)

ДОСВІД ЦІНОУТВОРЕННЯ НА МОЛОКО В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ДЕРЖАВИ ІЗРАЇЛЬ

Яворська Т.І., к.е.н., доцент,
Таврійська державна агротехнічна академія

В статті висвітлено механізм ціноутворення і методику встановлення закупівельних цін на молоко в Ізраїлі. Розглянуто роль Ради по виробництву і збуту молока, як органу, що регулює розвиток молочного скотарства в країні. Виділені шляхи державної підтримки молочної галузі в Україні з врахуванням досвіду Ізраїлю.

In article the mechanism of pricing and a technique of an establishment of procurement prices of milk in Israel is opened. The role by council is considered on manufacture and selling of milk, as body, which adjusts development of dairy cattle breeding in the country. Ways of the state support of dairy branch on Ukraine are allocated in view of experience of Israel.

Постановка проблеми. Неврегульованість цінової політики на продукцію тваринництва поряд із низькою купівельною спроможністю населення та недосконалою податковою політикою створили такі ринкові умови, за яких партнери по бізнесу знаходяться в нерівних економічних умовах. Така складна ситуація, в якій опинилася і галузь молочного скотарства, вимагає швидкого вирішення проблеми, і в першу чергу, відпрацювання методики встановлення закупівельної ціни на молоко, яка би поєднувала принципи вільного ціноутворення у поєднанні з державним регулюванням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями ціноутворення на сільськогосподарську продукцію, зокрема, продукцію тваринництва та визначенні при цьому ролі держави в Україні займаються такі відомі науковці як Шпичак О.М., Саблук П.Т., Мессель-Веселяк В.Я., Юрчишин В.В., Крисальний О.В., Могильний О.М. та інші провідні вчені. Проте, на нашу думку, ще недостатньо висвітлено досвід методики формування закупівельної ціни на молоко в інших країнах.

Постановка цілей. Виходячи з вищенаведеного, ціллю даної статті є висвітлення механізму ціноутворення на молоко в Ізраїлі та виділення провідної ролі держави в цьому процесі.

Виклад основного матеріалу. В Ізраїлі виробляється щорічно 1,1 млрд. літрів коров'ячого молока, що повністю забезпечує місцеву потребу в молоці і молочній продукції. 57 відсотків виробляють 217 молочних ферм в

Сканировано с CamScanner

кооперативному секторі (кібуци і партнерські мошави) і 43 відсотки виробляють 1227 молочних ферм в сімейному секторі (фермерські господарства типу "Мошав"). Річний удій молока на корову в країні найбільш високий у світі - 10447 кг з вмістом білка 3,03% і жиру - 3,36 відсотка. Такий рівень надоїв забезпечується за рахунок інтенсивного ведення господарства, правильної годівлі, використання передової технології і державної програми розведення тварин.[2]

Галузь молочного скотарства в країні ведеться планово шляхом регулювання виробництва через механізм квот, які доводяться до кожного товаровиробника. Ціна молока розраховується з врахуванням покриття всіх витрат на виробництво, включаючи оплату власної праці виробників і повернення капіталу.[6]

Для забезпечення сприяння прогресу в галузі з врахуванням її зв'язків з іншими організаціями, покращення якості молока і його чистоти, підвищення споживання молока і молочної продукції населенням в країні створена спеціальна Рада по виробництву і збуту молока. Рада по виробництву і збуту молока - приватна компанія, якою володіють держава, виробники молока і молочні підприємства. Держава представлена в Раді працівниками Міністерства сільського господарства, Міністерства фінансів, Міністерства промисловості і торгівлі і Міністерства охорони здоров'я. Частка держави у власності Ради по молоку складає 20 відсотків. Решта власності розподіляється між виробниками молока і молокопереробними підприємствами у співвідношенні 1 до 3. Бюджет Ради по виробництву і збуту молока складається із відрахувань від продажу молока і молочної продукції - 4 відсотки , які вважаються платою за її послуги. 40 відсотків бюджету направляється на регулювання міжсезонного коливання цін, решта коштів виділяється на проведення різних заходів. Крім того, 8 відсотків від загальної суми бюджету - це витрати на утримання самої Ради.

Загальні збори Ради по виробництву і збуту молока мають певне кількісне представництво, яке включає 41 особу. Із числа цих осіб 8 є представниками держави, 20 - виробників молока, з яких 9 є членами сільськогосподарського центру, 1 представляє асоціацію приватних господарств, 2 - сільськогосподарське об'єднання , 7 - представники асоціації скотарів і 1 особа від кооперативу виробників дрібної рогатої худоби; 10 - представники молочних переробних підприємств, з яких 7 - члени загально ізраїльського кооперативу "Тнува", 3 - представники приватних підприємств. Дві особи в загальних зборах представляють організацію споживачів і одна - єврейське агенство.

В склад ради директорів Ради по виробництву і збуту молока входить 17 представників. П'ять членів є представниками держави, 2 представляють міністерство сільського господарства і по одному представнику від міністерства промисловості і торгівлі , міністерства фінансів і міністерства охорони здоровя. Дев'ять членів ради директорів є представниками виробників молока. З них чотири особи представляють сільськогосподарський центр, одна - сільськогосподарське об'єднання і три особи - асоціацію скотарів. Інтереси молочних підприємств в раді директорів представляють два члена від загально ізраїльського кооперативу "Тнува" і один - від приватних підприємств. Також в склад ради входить представник єврейського агентства. Із вищенаведеного

Сканировано с CamScanner

складу ради директорів по виробництву і збуту молока можна зробити висновок, що вирішенням проблем молочної галузі в Ізраїлі займаються в першу чергу безпосередні виробники молока (53% відсотки від складу членів) та представники держави (29%).

Рада по виробництву і збуту молока є органом, який займається питанням розвитку молочного скотарства в країні і виконує багато технологічних і економічних функцій. В послуги Ради входить також регулювання обсягу виробництва молока в країні шляхом встановлення квот та визначення ціни реалізації на основі середніх витрат виробництва. Ціна для закупівлі молока формується за принципом заміщення всіх затрат на виробництво молока в межах встановленої квоти (за виключенням виручки за реалізоване м'ясо), забезпечення оплати власної праці товаровиробника і повернення капіталу (амортизаційні відрахування і плата за проценти). Розмірність відповідних витрат встановлена на основі всебічного їх дослідження за відповідний період.

Таблиця 1

Склад і структура витрат на виробництво 1л молока в аграрних підприємствах Ізраїлю (в середньому)

Статті витрат	*Склад витрат, центів на 1 літр*	*Структура витрат, %*
Корма	20,78	49,7
Оплата праці	8,96	21,4
Повернення капіталу	3,85	9,2
Інші витрати	8,24	19,7
Всього	41,83	100

Для планування нормативної ціни на молоко від витрат на його виробництво віднімаються доходи від реалізації побічної продукції. До них в економіці молочного скотарства Ізраїлю відносять: доходи від реалізації вибракуваних корів, м'яса бичків в місячному віці, м'яса теличок, гною та доходи від змін у вартості поголів'я молочного стада.(табл.2). Після їх виключення формуються так звані "витрати виробництва у воріт господарства", які і беруться за основу для формування нормативної реалізаційної ціни

Таблиця 2

Формування доходів від реалізації побічної продукції

	Центів на 1 літр	*Структура, %*	*В середньому на одну корову в рік, доларів*
Вибракування корів	2,68	57,89	244
Реалізація бичків у тижневому віці	1,40	30,32	128
Мясо теличок	0,24	5,14	22
Зміни у вартості поголівя тварин	0,16	3,56	15
Гній	0,14	3,10	13
Разом	4,62	100,00	422

Сканировано с CamScanner

Дослідження формування виробничих витрат товаровиробників та їх доходів в Ізраїлі проводиться щоквартально. На основі таких обстежень формується нормативна калькуляція витрат на виробництво 1 літра молока. Вона дає можливість визначити різницю між доходами і витратами виробників молока за кожен квартал і врахувати її при встановленні закупівельної ціни на молоко в наступному кварталі. Приклад розрахунку нормативної калькуляції наведено в таблиці 3.

Таблиця 3

Схема обрахунку розміру між квартального коректування реалізаційної ціни на 1л молока на основі нормативної калькуляції витрат і доходів.

Витрати (доходи)	*Вартість, центів за 1 л*	*Структура, %*
Прямі витрати:	32,35	73
Корми	21,95	50
Наймана праця	1,36	3
Витрати на управління	2,62	6
Інші витрати	6,42	14
Непрямі витрати:	12,1	27
Повернення капіталу (основні засоби)	3,17	7
Проценти за інвентаризацію тварин	1,33	3
Праця власників	7,56	17
Нормативне підвищення ефективності	-1,25	-3
Підвищення ефективності відповідно до реформи в галузі	-0,54	-1
Транспортування молока	0,95	2
Послуги Ради по молоку	0,88	2
Разом норматив витрат	44,45	100
Доходи від реалізації молока	41,38	92
Доходи від побічної продукції	3,43	8
Всього доходів	44,81	х
Різниця між доходами і витратами (між квартальне коректування)	0,36	х

Згідно прикладу наведеного в таблиці 3, міжквартальне коректування для розрахунку державної закупівельної ціни на молоко складає 0,36 цента за один літр. Крім вищенаведених складових формування ціни на молоко, що буде закуплятися в товаровиробників, до них ще додаються витрати за послуги Ради по виробництву і збуту молока (близько 4 відсотків). До них, зокрема, входять витрати по страхуванню тварин, по визначенню якості молока, витрати по плануванню молочного стада та рекламну діяльність тощо. В таблиці 4 приведено склад основних витрат, на основі яких і проводиться розрахунок середньої ціни на молоко, яку гарантує держава в межах доведених квот.

Сканировано с CamScanner

Таблиця 4

Структура основних складових витрат для формування ціни на молоко, яке реалізується в межах доведених квот (в середньому)

Складові витрат	*Склад витрат, центів на 1 літр*	*Структура, %*
Витрати виробництва	41,83	х
Доходи від побічної продукції	-4,62	х
Витрати виробництва у воріт господарства	37,21	97,0
Транспортування	0,95	2,5
Міжквартальне коректування	-0,36	-0,9
Відрахування за репродукцією	-0,95	-2,5
Поступи Ради по молоку	1,52	3,9
Всього	38,38	100

Крім регулювання ціни на сировину, держава регулює ціни на молоко і молочну продукцію на всьому її шляху від виробника і споживача. Це дає можливість вирівняти доходи всіх учасників виробничого процесу: товаровиробників, переробних підприємств, торгівлі і враховувати інтереси споживачів. Так, ціна для споживача без прибутку на добавлену вартість у процентному співвідношенні складається наступним чином: 43,5 % займають витрати на сировину, 43,5 % - витрати на переробку, збут і прибуток промисловості і 13 % - прибуток торгівлі.

В Україні, згідно закону "Про державну підтримку сільського господарства України", провадити цінову політику в агропромисловій галузі економіки буде державна спеціалізована установа - Аграрний фонд. Зміст державного цінового регулювання полягає у здійсненні Аграрним фондом державних інтервенцій в обсягах, що дозволяють встановити ціну рівноваги на рівні, не нижчому за мінімальну закупівельну ціну та не вищому за максимальну закупівельну ціну. Виробникам продукції тваринництва повинна виплачуватися бюджетна дотація, розмір якої встановлюється Кабінетом Міністрів України. Також він за поданням центрального органу виконавчої влади з питань формування та забезпечення реалізації державної аграрної політики установлює мінімально допустимий рівень цін на продукцію тваринництва.[1]

Висновки. Враховуючи досвід Ізраїлю з питань ціноутворення на молоко, можна зробити наступні висновки:

1. Галузь виробництва і реалізації молока в країні ведеться планово, в основному для задоволення потреб внутрішнього ринку.

2. Рішення щодо розвитку молочної галузі приймає спеціальна Рада по виробництву і збуту молока, в якій представлені інтереси всіх учасників ланцюжка "виробництво-переробка-реалізація" та входять служби, що забезпечують інфраструктуру молочного виробництва.

3. Ціна на молоко формується в межах визначених квот, починаючи з витрат виробництва сировини і закінчуючи роздрібною ціною кінцевого

Сканировано с CamScanner

продукту, що більше відповідає так званій затратній моделі ціноутворення (III)

4. В Україні доцільно було б створити спеціальний орган за прикладом Ради по виробництву і збуту молока в Ізраїлі, який би порял з Аграрним фондом представляв інтереси інших учасників ринку молока, особливо товаровиробників.

Література

1.Закон України "Про державну підтримку сільського господарства України" // Урядовий кур'єр.-2004.-29 вересня.-№184.

2. Breeding milk recording productivity fertility. Israel Holstein herdbook – Israel Cattle breeders association, 2001 – 120p.

3.Саблук П.Т. Економічні інтереси як основа розвитку аграрного виробництва // Економіка АПК.-2004.-№8.-с.3-6.

4.Месель-Веселяк В.Я. Напрями розвитку галузей тваринництва та їх державна підтримка //Економіка АПК.-2004.-№9.-с.3-8.

5.Ціни, витрати, прибутки агровиробництва та інфраструктура продовольчих ринків. За ред. О.М.Шпичака.-К.: ІАЕ, 2000.-585с.

6.Яворська Т.І. Розвиток молочного скотарства Ізраїлю. // Економіка АПК.-2004.-№8.-155-159.

УДК 631.115

ХАРАКТЕРИСТИКИ ОПГ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

Черних І.П., канд. філос. наук, доцент,
Фірсова Л.В., канд. філос. наук, доцент, ХНТУСГ ім. П. Василенка

В даний час центр економічної активності на селі переміщається в сімейні господарства. Вони багато в чому відтворюють основні риси традиційного селянського господарства, які відзначені представниками організаційно-виробничої школи ще на початку XX століття.

Currently the center of economic activities in rural areas is moving to family households. They reflect the main features of a traditional rural household. Representatives of organizational-productional school of thought defined these features in the beginning of XX century.

Постановка проблеми. Сьогодні актуальними і сучасними є стратегії виживання і способів життєдіяльності сільських домогосподарств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як вважають дослідники, розвиток постсоціалістичного суспільства буде обумовлено його попередньою історією, зокрема аграрним характером країн регіону в досоціалістичну добу (5). В економічному житті Україні традиційно важливе місце посідали особисті підсобні господарства (ОПГ). Це переконливо свідчить про необхідність та актуальність розробки теоретичних питань, які пов'язані з сучасним розвитком ОПГ (1, 2).

Сканировано с CamScanner

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. Петра Василенка

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

Випуск 30

РИНКОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІКИ АПК

Відповідальний за випуск ***Г.Є. Мазнєв***

Редактори ***В.Я. Амбросов, В.Г. Рижков***

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 8315 від 16.01.2004 р.

Підписано до друку 30.10.2004.
Формат 60 × 84 1/16. Папір офсетний.
Гарнітура Verdana. Офсетний друк.
Умовн. друк. арк. – 23,5 . Тираж – 300 прим.

Віддруковано у типографії
ТОВ "СТАС", м. Харків, вул. Дарвіна, 8,
тел./факс (057) 719-44-55

Сканировано с CamScanner